

Dabartinės skaitmeninio aplanko politikos ir praktikos apžvalga

Sutrumpinta

Redagavo: Vainas Brazdeikis, Gintarė Valinevičienė

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai. Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.

Projekto pavadinimas	EU Classroom ePortfolios
Projekto santrumpa	EUfolio
Projekto numeris	535910-LLP-1-2012-1-IE-KA1-KA1ECETB
Dotacijos sutarties numeris	2012 - 5124 / 011 - 001
Darbo rezultato numeris	8
Darbo paketas	3
Darbo paketo vadovas	Švietimo informacinių technologijų centras (ITC)
Viešinimo lygis	Viešas
Pristatymo laikas	14/03/2015
Statusas	Galutinis
Versija	Sutrumpinta
Autorius/redaktorius	Vaino Brazdeikis, Gintare Valineviciene
Indėlis	Andrea Ghoneim
Cite:	Brazdeikis, Vaino & Valineviciene, Gintare. 2015. Dabartinės skaitmeninio aplanko politikos ir praktikos apžvalga (sutrumpinta). Translation from the orig. „Review of Existing ePortfolio Policies and Practices (short)“, 2013,

Ižanga

„EUfolio“ konsorciumas jungia 14 komandų iš 7 Europos valstybių, kurios bendradarbiauja atlikdamos tyrimus ir įgyvendina šį projektą, kuria politikos ekspertų, tyrėjų, ugdymo ekspertų ir praktikų tinklą.

Politikos apžvalgoje analizuojamos dabartinės politikos kryptys ir pokyčiai, susiję su skaitmeninio aplanko naudojimu ugdyme, įskaitant tarpinį ir galutinį vertinimą, mokymosi planavimą ir mokytojų profesinį tobulėjimą. Politikos apžvalga atlikta remiantis šiais tyrime iškeltais klausimais:

1. Kaip skaitmeniniai aplankai apibrėžiami? Kokias funkcijas jie galėtų atlikti?
2. Kaip skaitmeninius aplankus būtų galima naudoti XXI-ojo amžiaus gebėjimams lavinti ir vertinti? Kokios tendencijos stebimos XXI-ojo amžiaus gebėjimų vertinime naudojant IKT?
3. Kokie skaitmeninių aplankų naudojimo pranašumai ir sumetimai?
4. Kokie pagrindiniai ES politikos politiniai sprendimai ir įgyvendinimo veiklos (veiklos planai) aktualūs skaitmeninius aplankus naudojant pamokinėje veikloje? Kokiose pagrindinėse srityse skaitmeniniai aplankai praktiškai naudojami mokyklose?

Visi klausimai apima teorinius ir praktinius dalykus. Politikos apžvalgos pabaigoje pateikiamos rekomendacijos, surinktos peržiūrėjus susijusią literatūrą. Visą ataskaitos tekstą rasite www.eufolio.eu

I. Skaitmeninio aplanko apibrėžtis ir funkcijos

Šioje apžvalgoje išanalizuota daugiau kaip 14 skaitmeninio aplanko apibrėžčių. Visos apibrėžtys pateikiamos nesutrumpintame „EUfolio“ politikos ir praktikos apžvalgos dokumente. Atlikus analizę nustatyti šie apibrėžčių požymiai:

- jose minimi keli skaitmeninių aplankų tipai pagal jų paskirtį;
- skaitmeniniai aplankai laikomi ir produktu, ir procesu (tinkama skaitmeninio aplanko apibrėžtis turėtų apimti juos abu);
- dėl skirtingų skaitmeninio aplanko apibrėžčių, priklausančių nuo skaitmeninių aplankų naudojimo praktikos ir raidos, skiriasi jų naudojimo aplinkybės.

Skaitmeninio aplanko apibrėžties analizė rodo, kad visoms skaitmeninio aplanko apibrėžtims būdingi keli pagrindiniai elementai:

- autorystė – tai nuosavybė (skaitmeninis aplankas priklauso jo kūrėjui, moksleiviui arba mokytojui);
- sujungtas turinys (skaitmeninio aplanko turinys priderintas prie aplinkybių ir sudarytas strategiškai);
- selektyviai sudarytas rinkinys (skaitmeninio aplanko turinys – tikslingas rinkinys, kuriame dokumentais patvirtinamas ir iliustruojamas mokymasis);
- darbai (skaitmeniniame aplanke saugomi tikri darbai, patvirtinantys mokymąsi ir kompetencijų lavinimą);
- refleksija (visuose skaitmeninio aplanko tipuose besimokantysis reflektuoja apie savo mokymąsi);
- skaitmeninis formatas (galimybė naudoti skaitmeninius darbus, pritaikomumas, paprastas saugojimas ir demonstravimas įvairioms besimokančioje pasirinktoms auditorijoms).

„EUfolio“ projektui pasirinkta ši apibrėžtis:

Skaitmeniniai aplankai – (moksleiviams priklausančios) dinamiškos skaitmeninės darbo erdvės, kuriose moksleiviai gali kaupti informaciją apie savo mokymąsi, idėjas, naudoti savo darbus, reflektuoti apie savo mokymąsi, juo dalintis, nustatyti tikslus, gauti atsiliepimus ir demonstruoti savo mokymąsi ir pasiekimus. Pastabos dėl terminų apibrėžčių ir suinteresuotųjų šalių funkcijų paaiškinimai:

- *Skaitmeninė darbo erdvė* – tai skaitmeninė mokymosi aplinka. Ji reiškia aktyvų mokymąsi (t. y. aktyvią besimokančiųjų įtrauktį). Terminas „darbo erdvė“ taip pat apima sampratą, kad aplanką galima naudoti labai įvairiai, pavyzdžiui, bendradarbiaujant. Skaitmeninė darbo erdvė taip pat yra glaudžiai susijusi su programinės įrangos plėtra ir reiškia laikiną saugyklą. Skaitmeninis aplankas priklauso moksleiviui, moksleivis jį valdo: jį tvarko, dalijasi juo su kitais, perduoda mokytojui ir t. t.

- Mokytojo vaidmuo darbe su skaitmeniniu aplanku taip pat svarbus, gal net svarbesnis negu kada nors anksčiau. Mokytojas padeda moksleiviams nustatyti mokymosi tikslus ir juos stebėti, planuoti strategijas, kaip tikslų pasiekti, sudaryti sėkmės kriterijus, rinkti mokymosi įrodymus ir reflektuoti apie mokymąsi, jį vertinti ir pan.

- Refleksija ir bendras mokymasis: nors besimokantieji visiškai kontroliuoja savo skaitmeninius aplankus, jis nėra asmeniniai dienoraščiai. Prireikus, su jais gali susipažinti didelė auditorija, tokia kaip mokytojai, bendramoksliai ir tėvai. Skaitmeniniai aplankai gali suteikti mokytojams naujų įžvalgų apie mokymosi procesą. Kai mokyme ir mokymesi mokytojai naudoja skaitmeninius aplankus, atsiranda galimybė taikyti įvairius ugdymo metodus.

Išsamus skaitmeninio aplanko funkcijų aprašymas pateikiamas „Eufolio“ **bendrujų funkcijų apraše**. Literatūros, kuri yra šios politikos apžvalgos pagrindas, apžvalga parodė, kad pagrindinės skaitmeninio aplanko funkcijos, kurios priklauso nuo naudojimo aplinkybių, yra šios:

- mokymosi įrodymas (demonstravimas);
- mokymosi procesas (tobulėjimas, formuojantysis vertinimas);
- mokymosi produktai (mokymasis ir mokymas, apibendrinamasis vertinimas).

Net, jeigu skaitmeninis aplankas sukuriamas, pavyzdžiui, formaliam vertinimui mokykloje, jį galima paversti bet koku kitu skaitmeninio aplanko tipu, nes jo pagrindas – mokymosi pavyzdžių saugykla, kurią galima atitinkamai pertvarkyti, jeigu pasikeičia jos paskirtis.

II. Skaitmeninis aplankas kaip XXI-ojo amžiaus gebėjimų lavinimo ir vertinimo priemonė

Skaitmeniniai aplankai idealiai tinka moksleivių sukurtiems darbams vertinti, todėl yra itin veiksminga bendravimo gimtąja ir užsienio kalbomis bei kultūrinio sąmoningumo ir išraiškos priemonė. Kadangi tai skaitmeninės priemonės, kurių pagrindas – *Web 2.0* technologija, jie taip pat labai tinka IKT gebėjimams lavinti ir naudojant įvairias IKT priemones sukurtiems mokymosi produktams įterpti (pvz., skaidrių rodymas, tinklalaidės, vaizdo įrašai ir t. t. Jie sudaro puikias sąlygas konstruoti ir dokumentuose fiksuoti mokymąsi per visą darbo procesą ir sukurtus darbus bei galimybes įsivertinimui, bendramokslių vertinimui, mokytojo atsiliepimams ir vertinimui. Naudojant skaitmeninį aplanką reikalingi ir lavintini kiti gebėjimai, tokie kaip bendradarbiavimas, problemų sprendimas, kritinis mąstymas, savarankiškas mokymasis, sprendimų priėmimas ir veiksmingas bendravimas.

Iki šiol skaitmeniniai aplankai dažniausiai naudoti aukštajame moksle. Mokymo aplankuose, kurie naudojami rengiant mokytojus, gana daug dokumentų. Nors parengta gana nedaug ataskaitų apie skaitmeninių aplankų naudojimą mokyklose, jie jau naudojami kai kuriuose Europos mokyklose kaip moksleivių kūrybinių darbų formuojančiojo ir apibendrinančiojo vertinimo priemonė. Vis dėlto daugelis jų naudojami tik mokytojų iniciatyva, o ne dėl to, kad tai nustatyta platesnėje politikoje.

III. Skaitmeninių aplankų naudojimo pranašumai ir sumetimai

Nors tyrimų literatūroje ir ataskaitose apie skaitmeninius aplankus užsimenama kaip apie XXI-ojo amžiaus gebėjimų vertinimo priemones, jų poveikis mokymo ir mokymosi procesams gerokai didesnis. Tačiau, kaip ir visos technologijos, jie turi pranašumų ir trūkumų.

Skaitmeninių aplankų pranašumai:

- Skaitmeninio aplanko kūrimas padeda lavinti multimedijos technologijų naudojimo gebėjimus.
- Skaitmeniniai aplankai puikiai atspindi moksleivio mokymąsi ir kompetencijas.
- Jie palengvina keitimąsi idėjomis ir atsiliepimais.
- Jie skatina moksleivius reflektuoti apie savo darbą ir priežastis, dėl kurių jie nusprendė tam tikrus darbus įtraukti į savo aplanką.
- Jie skatina moksleivius didžiuotis savo darbu, asmeninio pasiekimo ir pasitenkinimo jausmą.
- Skaitmeniniai aplankai įtraukia moksleivius į tarpinio ir galutinio vertinimo procesus.
- Į skaitmeninius aplankus galima įtraukti įvairių darbų pavyzdžių (mokymosi produktų).

- Skaitmeninius aplankus paprasta prižiūrėti, redaguoti ir atnaujinti.
- Skaitmeninius aplankus lengva „nešiotis“, dalintis su kitais ir perkelti į naują sistemą ar naują darbo aplinką.
- Juos gali lengvai naudoti daug žmonių (kuriuos nustato skaitmeninio aplanko savininkas) ir gali peržiūrėti žmonės iš viso pasaulio.
- Juos lengva tvarkyti ir galima atlikti turinio paiešką.
- Juos lengvai ir efektyviai saugomi.
- Skaitmeniniai aplankai – nebrangūs, ypač norint juos atkurti, nors reikėtų atsižvelgti į pirminės programinės ir kompiuterinės įrangos konfigūracijos sąnaudas.
- Jie gali būti standartizuoti regionų ir valstybių lygiu.
- Juose galima būti įdiegta privatumo užtikrinimo funkcija.

Skaitmeninių aplankų naudojimo trūkumai:

- Gana didelis darbo krūvis, ypač mokytojams (jis mažesnis rengiantis pamokoms, tačiau gerokai didesnis padedant moksleiviams tvarkyti savo skaitmeninius aplankus).
- Mokytojams ir mokiniams reikalingos mokymosi su pagalba (angl. *scaffolding*) priemonės, kad būtų galima stebėti mokymosi pažangą ir pasiekimus.
- Mokytojų ir moksleivių IKT gebėjimai (kurie tam tikra prasme būtini, kad būtų galima dirbti su skaitmeniniais aplankais).
- Kompiuterinė įranga (mokyklos turi būti tinkamai aprūpintos kompiuteriais, nešiojamaisiais ar planšetiniais kompiuteriais; jeigu namų darbai susiję su skaitmeniniu aplanku, būtina užtikrinti, kad visi moksleiviai galėtų namų darbus atlikti naudodami tinkamą įrenginį).
- Nuolatinis interneto ryšys (skaitmeniniai aplankai dažniausiai yra internetiniai).
- Privatumo ir duomenų saugumo klausimai.

Naudojant skaitmeninius aplankus, derėtų atsižvelgti į kelis dalykus:

- mokymo patirtis (ir (arba) būtinas nuolatinis profesinis tobulėjimas ir pagalba mokytojams);
- kokybės užtikrinimas;
- teisiniai klausimai;
- tobulėjimo ir paramos klausimai;
- sėkmingo naudojimo ir mokymosi rezultatų rodikliai.

IV. Skaitmeninio aplanko politikos ir praktikos apžvalga

Europos Komisija iš esmės laiko skaitmeninį aplanką vertinimo, gebėjimų ir kompetencijų, ypač perkeliamųjų gebėjimų (kritinio mąstymo, kūrybiškumo), patvirtinimo ir pripažinimo priemone, taip pat bendradarbiavimo, įsivertinimo ir bendramokslių vertinimo priemone. Pradinėse ir vidurinėse mokyklose visoje Europoje skaitmeniniai aplankai sulaukia vis daugiau dėmesio ir jiems teikiama vis daugiau svarbos. Vis dėlto daugelyje Europos valstybių nėra „skaitmeninio aplanko politikos.“ Skaitmeninis aplankas įtraukiamas į IKT ar kitos politikos dokumentus, susijusius su moksleivių vertinimu, kalbinių gebėjimų lavinimu, moksleivių popamokine veikla ir mokytojų profesiniu tobulėjimu, IKT įgyvendinimo planais ir pan. Skaitmeninius aplankus naudojimas dažniausiai skatinamas atskirų organizacijų iniciatyvose arba vienkartinėje bandomojoje projektinėje veikloje. Kai kuriose vietose ir regioninėse iniciatyvose mokymasis visą gyvenimą siejamas su skaitmeniniais aplankais.

Pasak mokslininkų, skaitmeniniai aplankai naudingi pradiniam ir viduriniame ugdyme. Skaitmeninis aplankas – veiksminga priemonė moksleivių motyvacijai didinti:

- Moksleivių, kurie skaitmeniniuose aplankuose turėjo savo darbų, pažymių vidurkis buvo gerokai aukštesnis, o kreditinių valandų skaičius ir mokslo tęsimo rodiklis – didesnis, negu moksleivių, kurie darbų pavyzdžių savo skaitmeniniuose aplankuose neturėjo.
- Aktyvus besimokančiųjų dalyvavimas aplankų kūrimo procese didina moksleivių motyvaciją dėl kelių priežasčių: moksleiviams priklauso jų kūriniai ir jie yra už juos atsakingi; jiems nesunku gauti

atsiliepimus; jie padeda patiems moksleiviams suprasti ir užsiimti savirefleksija, kad mokymasis yra prasmingas.

Jis daro poveikį šių gebėjimų lavinimui:

- geresnis rašymo supratimas;
- tikslų nustatymas;
- problemų sprendimas;
- duomenų rinkimas;
- darbas ir bendravimas su bendramoksliais;
- moksleivių raštingumas;
- savireguliacinis mokymasis.

Politikos rekomendacijos

- Skatinti IKT aplinkos ir priemonių, kurios padeda visapusiškai tobulinti ugdymo turinį, kūrimą (IPTS, 2013).
- Skatinti IKT aplinkos ir priemonių, kurios leidžia mokytojams greitai, lengvai ir lanksčiai kurti asmeniniams poreikiams pritaikytas elektronines mokymosi ir vertinimo aplinkas, kūrimą. Reikėtų labiau skatinti atvirosios programinės įrangos priemones, kurias mokytojai gali adaptuoti, kad jos atitiktų jų mokymo stilių ir jų mokinių poreikius. Mokytojai turėtų dalyvauti šių priemonių kūrime ir skatinami toliau jas patys tobulinti, plėsti, keisti ir koreguoti (IPTS, 2013).
- Skatinti mokytojus bendrauti ir keistis gerąja patirtimi. Daugelį IKT papildyto vertinimo praktikų mokyklose skatina maža grupelė mokytojų, kurie entuziastingai ir kritiškai vertinimui naudoja IKT. Siekiant gerinti, panaudoti ir nustatyti gerąją patirtį, būtina šiems mokytojams teikti didesnę paramą, skatinti juos keistis gerąja patirtimi, sukurti gerosios patirties ir tarpusavio peržiūros mechanizmus (IPTS, 2013).
- Skatinti perspektyvių bendrųjų kompetencijų vertinimo technologijų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros iniciatyvas (IPTS, 2013).
- Rengti scenarijus, kaip priemonę padedančią priimti sprendimus. Šie scenarijų tipai galėtų būti naudingi mokyklų vadovams, elektroninio mokymosi planuotojams, politikos formuotojams ir t. t., kad jie geriau suprastų, ką iš tiesų galima nuveikti su skaitmeniniais aplankais (EUN, 2005).

Visą skaitmeninį aplanką teikiamą naudą galima visapusiškai išnaudoti tik, jeigu skaitmeninį aplanką galima pildyti ir naudoti bet kurioje vietoje, bet kuriuo metu ir bet kokiems tikslams. Nors visai įmanoma skaitmeninį aplanką plėtoti atskirai, vienoje pamokoje arba viename dalyke (pvz., IKT), jo nauda tokio scenarijaus atveju – nedidelė. Laikantis visuminio požiūrio skaitmeninis aplankas turėtų būti mokymosi visą gyvenimą priemone ugdymo įstaigose, darbo vietose bei neformalaus mokymosi ir savišvietos srityse. Tokio požiūrio galima pasiekti įvairiuose lygmenyse: teritoriniame (nacionaliniame, regioniniame, rajoniniame, apskrities arba savivaldybės) arba sektoriniame (mokyklose, universitetuose, profesinio rengimo ir mokymo įstaigose, organizacijose) (EifEI, 2009).

Sutrumpintoje versijoje cituojama literatūra

Visas literatūros sąrašas pateikiamas nesutrumpintoje „EUfolio“ politikos ir praktikos apžvalgos versijoje.

EACEA (2011). European Commission Key Data on Learning and Innovation through ICT at School in Europe 2011. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/129en.pdf

EifEI (2009). *ePortfolio – a European Perspective*. A report on ePortfolio readiness and state of the art in technology and practice. http://www.cde-pc.it/documenti/ave_eportfolio.pdf

EUN (2005). report *National policies and case studies on the use of portfolios in teacher training*.

http://www.eun.org/c/document_library/get_file?uuid=a7d4069c-9e37-4264-9d6f-af858f21031c&groupId=43887

IPTS (2013). The use of ICT for the Assessment of Key Competences, JRC Scientific and Policy Reports, EUR 25891. <http://ipts.jrc.ec.europa.eu/publications/pub.cfm?id=5719>